

Oly annak rutsaga, mint mirigý var testemben,
Mergeuel megh emezt, vagiok nagy felelemben,
Ký mint egy harap tóvz, ugý giul bennem ez viz s eoruin halalos keppen.

Az the szent hysopod ez ellen oruosságom,
Mely cziak igralmassagh, kiben all batorsagom,
Kíuel vram tizticz, b'wneomteol feiericz, mosd el rut vndoksagom.

Ninczen mozgásomis, tudom, the hired nelkwí,
Mostanj vtamis nincz akaratodnelkwí,
Azert kwíld angialod mellem, mert vgý aldot'vtamot bantasznelkwí.

Napnal szebb leszek en, fenies, mint tizta ezwst,
S oly feier, mint fatiol, kit megh nem fogot az f'wst,
Hogy ha megh mosogacz s ugian megh výtasz s el vessz rollam minden
bwzt.

Maksay Ferenc

Géfin Gyula

RÉVAI MIKLÓS LEVELEI SZILY JÁNOS PÜSPÖKHÖZ

Révainak Szily püspökkel, a nagy művészetpártolóval volt kapcsolatait Csaplár Benedek elég hézagosan tárgyalja. Először Révai Paintnerhez 1785 máj. 28-án írt leveléből értesülünk arról, hogy Faludi még hiányzó kéziratának újbóli lemásolása céljából (a régebben készült másolatok ut. Grazban maradtak) Révai Szombathelyre készül (vö. Csaplár: *Révai Miklós élete*. II. köt. 1883. 203. l.) Azután már csak az 1787 januárjában megjelent *Téli Éjtszakák* ajánlásával kapcsolatban, később mellékesen kerül elő a püspök neve (271. l., 287. l.). Szily érdemét maga Révai hangsúlyozta az ajánlásban: Faludi holta után kéziratait, a „ritka kincseket” a püspök vette gondviselése alá.

A következő levelek tehát kiadás- és kapcsolattörténet szempontjából kitöltik Csaplárnak hézagos előadását, Révai jellemére, kulturális agitációjának lendületére is hoznak adatokat. — Révai e levelei és Szily fogalmazványa eredetileg a szombathelyi püspöki levéltár kurrens iratai közt voltak elhelyezve, jelenleg a szombathelyi Egyházmegyei könyvtár kézirtárában vannak. — A levelek szövegét betűhíven közöljük.

1.

Révai Miklós levele Szily János szombathelyi püspökhöz¹

Méltóságos Püspök Úr!
Kegyelmes Pártfogóm!

Ki nyomtatódtak már szerentsésen Faludinak Téli Éjtszakái is, melylyekre engedelmet kértem Nagyságotól, hogy Ditső Neve alatt adhassam ki. A' melyly Exemplárokkal Nagyságotnak kedveskedem, kéntelen voltam a' Posta Szekérre fel adni Kőszögig, mivel más bizonyosabb alkalmatosságra már régóta hasztalan várakoztam. 12 Darab tsak Crudábann vagyon, 2 pedig már bé köttetve. Nem sokára fogok a' többivel is kedveskedni Kőlteményes Gyűjteményemből. Az első Darab Báró Ortzi Versei. Ezek vagynak Kristina Hertzeg

¹ Révai Szilyhez, Pozson, 10. April. 1787. A küldött mű címe: Faludi Ferentz Téli Éjtszakák vagyis a téli est időnek unalmát enyhítő beszédek. Pozson 1787. Patzko Ágoston 331 l. 8°. — „Költeményes Gyűjteményem” és utalások Orczy verseire, Faludi versei második kiadására: Egy Corpus poetarum omnium Hungariae hatalmas tervét éppen a Faludi-kéziratok Bécsben, 1781-ben való nyomozása ébresztette fel Révaiban (ld. F. F. Költeményes Maradványi I. köt. 1786 (Győr, Strajbig) bevezetőjében, a F. F. Élete 's Munkáiban, 15. l. — vö. CSAPLÁR: Révai Miklós élete. II. köt. 36–38. 135. stb.). Ennek megfelelően került az Orczy Lőrinc verseit tartalmazó „Költeményes Holmi egy nagyságos elméltől” címébe az a megjelölés, melyet a Faludi Ferentz' Költeményes Maradványi"-éban is olvasni: „A' Költeményes Gyűjtemény öregbedésére”... (A „Költeményes Holmi” „Pozsonyban, 1787-ben jelent meg). „Faludi Ferentz' Költeményes Maradványi”-nak Második Meg Jobbítottát Nyomatás-át (Pozsonyban, Loewe Antal' betűdél, 1787) — mint az elsőt — szintén „Harukker Jóséfa báró Aszszonynak”, gróf Károlyi Antalnak ajánlotta. A könyvet vsz. azért is küldi meg Szilynek, mert „A Kegyes Olvasónak...” kezdetű előszavában említi meg először (és nem az első kiadásban, mint Négyesy tévesen írta, Faludi Ferentz versei, 1900' Olcsó Kvt. 1163–65. sz. 114. l.), hogy „az eredet írás... Szil János Püspök Urnál taláitatik” (10. számozati. lap). — E levelében y-nal írja alá nevét, a továbbiakban i-vel.

Aszszonyinak ajánlva. A második Darab Faludi Költeményes Maradványai. Újra nyomtatód-
nak meg jobbítva és meg bővítve a' Porphyrogenitus Szomorú Játékkal, és a' JegyzőKönyv-
vel. Gróf Károlyiné Neve alatt jönnek ki a' második nyomtatásban is. A' formatumot meg vál-
toztattam, és ezek után e' mellett maradok, ilyen kitsin, mint a' Téli Éjtszakák. Elég szép,
tsak a' papírosa lehetne szebb. Azt nyeresem vele, hogy óltsóbban jutok hozzá, következendő
képen óltsóbban is adhatom. Vajha tsak holmi viszontagságok ne zavarnák állapotomat! A' mi-
re tsak örölködhetem, mind az által én még sem hagyom abba. Meg látom e' két Darab után
miként indulnak a' Magyarok, kivált Kristina Hertzeg Aszszony' nevét látván. Az ide való
nevendék Papságot nem győzöm dítsérni, mi nagy buzgósággal támogatja a' már dűlni indúlt
szegény Magyarorságot. Ha azok nem segítenének, én még se mehettem volna semmire is, bátor
olyly Felsőes név alatt akarom is adni az első Darabot. Valami Molnár János köztök az ébresztő.
Úgy tetszik Nagyságodnak Megyéből való Valóhann Szép Ifiúval dítselkedhetik Nagyságod.
Kár, hogy a' jövő esztendőre több Magyar Megyebéliek innét el fognak menni. Tsak a' Tótság
marad itt. Vajha tsak már Pesten volna valaki, a'ki olyly ditsőül lángoló tüzet tudna gerjesz-
teni, és éleszetni. Én magamat ajánlván Kegyes Pártfogása alá vagyok mély alázatossággal
Pozson 10. April. 1787.

Nagyságodnak
legkisebb Szolgája
Révay Miklós mp. [!]

2.

Révay Miklós levele Szily János szombathelyi püspökhöz

Méltóságos Püspök Úr!

Már nagy ideje, hogy által küldöttem Faludinak Nagyságod' Neve alatt szerentsésen ki
nyomtatott Téli Éjtszakáit. Hogy mind eddig semmit sem tudhatok meg iránta, az a'
gyanum támadott, hogy azok a' Darabok még azon a' leg bátorságosabb alkalmatosságon is,
a' melylyen által küldöttem, talám el tévelyedhettek. Mert nem hihetem, hogy egy Magyar
Püspök, a' ki olyly igen buzogja a' Magyarorságot, ugyan a Magyarorságnak előmozdításán
való iparkodásokat olyly hidegen nézhesse. A' kinek én inkább ezek után is mind igyekezete-
met, mind magamat Kegyes Pártfogása alá bátorlakodom ajánlani, és maradok mély tisztelettel
A' Méltóságos Püspök Úrnak

Pozson. 19. Maii 1778. [!]²

Alázatos Szolgája
Révay Miklós mp.

3.

Szily János szombathelyi püspök levele Révay Miklóshoz.

(Eredeti fogalmazvány a püspöki levéltárban. A külfeten Nicolao Révay. Expeditum 8-a
Junii 787.)³

Tisztelendő Atya!

Valamint nagy dítséretre méltók Atyaságodnak a' Magyar nyelv gyarapítására, és
pallérozására tzeolózó igyekezeti, ugy igen betses előttem hozzám való hajlandósága, melytől
viseltetvén, boldog emlékezetű Faludy Ferentznek Téli Éjtszakáit nékem ajánlani, s' nevem
alatt közre botsátani tetzet. Meg érdemi valóban Faludi Ferentz maradvány írásainak tiszta
Magyarsága, hogy az egész Magyar világ előtt esmérates légyen. Ha többit is Atyaságod vilá-
gosságra eresztendi, Hazájához, és Nemzetéhez szeretetét annál nyilvánosságosabbá tenni, és
Hazafiait háladatosságra kötelezni fogja. Vettem a' 14. darabot, melyet Faludi Téli Éjtszakáibul
számomra küldött Atyasága. Ezen szívességét hogy némű képpen megjutalmazzam, és
dítséretes igyekezetinek tellyesítésére valamely segítséget nyuítsak, első biztos alkalmatosság-
gal 10. aranyat fogok küldeni. Számos költségeim, melyekbe az el multt, és most folyó eszten-
dők keverték, bővebb segedelemtül mostan tartóztatnak. Ki azonban ájtatos emlékezetében
ajánlott állandóul maradok

Atyaságodnak

² Dátuma íráshibával 1778. máj. 19 – valójában 1787. máj. 19. – Csaplár a II. kötet 287. lapján némi-
leg eltérő szöveggel közli ezt a levelet, úgy, ahogy Révay maga egy másk, Paimtnerhez intézett levelébe sietősen
átmásolta.

³ Szily János 1787. jún. 8-i dátumú válaszárol, a kilátásba helyezett jutalomról Csaplár nem tud
(II. köt. 287–288.)

Révai Miklós levele Szily János szombathelyi püspökhöz

Méltóságos Püspök Úr!

Kegyelmes Urám és Pártfogóm!

Kedveskedem Nagyságodnak Istenbenn boldogult Báró Ortzi Lőrincz Úrnak általam tsak épen halála előtt közre bocsátott Darabjának két Nyomtatványával.⁴ Úgy bízom, kedvesen fogadja Nagyságod, azért is ugyan, hogy örömmel látja Nyelvünknek az ilyen kiadásokkal való Gyarapodását, de azért is, hogy szinte ebben a' Könyvbenn némű némű vigasztalással olyias dolgokat olvasand Nagyságod, a' milyenekkel tsak a' Felséges Elmék foglalatoskodnak. Mi szépen, mi érzékenyen énekel ez a' Boldog Agg a' Szabadságról! Arról az előlünk el rejtezett Menyeyei Boldogságról, melyly utánn már böltsönkben kezdünk sírni, a' pólyának kötözete alól, azutánn holtunkig hasztalanul fohászodunk, mivel a' pólyát más terhesebb béklók váltják fel. Sohajtásunk' tárgyát soha sem érjük el. Ezen Nagyságos Énekesnek Levelező Társa Bartsai Ábrahám. Ennek is Magyarul érez a' szíve, a' miért annyival is szívre hatóbb természetesen folyó Verse. Az első Részben ő ír, a' másodikkbann megint Báró Ortzi Úr. Vajha olyly szeretés lehetnék, hogy a' milylen kedves gerjedelmeket indít ez a' két Énekes Nagyságod' érzékeny szívébenn, úgy lehessek én is ugyan Nagyságodnak kedvébenn. A' melylybe is midőn magamat alázatosan ajánlom vagyok holtig mély tisztelettel

A' Méltóságos Püspök Úrnak
Győr. 17 Novemb. 1789.

Legkisebb Szolgája
Révai Miklós mp.

Révai Miklós levele Szily János szombathelyi püspökhöz

Nagyságos Püspök Úr!

Kegyelmes Uram és Pártfogóm!

Úgy gondoltam vólt, hogy a' mi Társaságunknak mennél szerentsésebben léendő Fel állttatása végett, az Ország' Nagyjain kívül, fő képen és különösen meg kellene az Udvar't is nyerni. Fel bátorított az a' buzgódás, mellyel viseltetem mind a' hoz, a' mi a' Hazát boldogíthatja, hogy oda is útát keresnék. Reá is akadtam egyre, mellyet örökké kár volna el mulatni. Közlöm Nagyságoddal először azért, hogy örüljön neki. Mert tudom és esmérem Magyar érzésű Nagyságos Szívét, hogy gyönyörködést hoz annak minden olly hír, melly valahogyan a' Haza' Javáról szóll. Az utánn azért is adom tudtára Nagyságodnak, hogy annyival is nagyobb ösztöne legyen Jámbor Szándékunknak Elő mozdítására. Sajnálom, hogy mind eddig is ki nem ösztódtak a' le küldetett Nyomtatványok. Ugyan ma írok Tekintetes Benedekfalvi Lubi Károly Úrnak, Szathmár Vitze Ispányának, nem különben Tisztelendő Dugonits András Atyának, mint Szerzetes Atyámfiának, hogy a' mi fogyasztkozás esett eddig a' ki osztogatás' dolgában, azt helyre hoznák mennél előbb. Valami Segedelemről tsak ugyan bizonyosoknak kell előbb lennünk, mint sem az Udvarhoz tegyük a' tanátslott lépést. Ha ki terjed Jámbor Szándékunk az Ország' Gyűlésén, meg tudhatjuk nem sokára, mire hajlik leg alább Nagyob-bada a' Haza' Színének. Már is dítsekedünk véle, hogy Nagyságodat Jelesebb Pártfogóink között tisztelhetjük. Én a' magam', és a' Társaság' nevével, valamint eddig is vóltam, vagyok ezek utánn is mély tisztelettel

Nagyságodnak
Alázatos Szolgája
Révai Miklós s. k.

Győr. Sz. Iván'hav. 22. napján. 1790.

⁴ Révai Szilyhez, Győr, 1789. nov. 17. A megküldött könyv: „Két nagyságos elmének költeményes szüleményel. A költeményes gyűjtemény öregbedésére a nagyságos szerzőknek egyező akaratjokból közrebocsátotta Révai Miklós. Pozsony. 1789. (Barcsay Abraham és Orczy Lőrinc versei.)

⁵ Révai Szilyhez, Győr, 1790. jún. 22. Az Udvarnak a Tudós Társaság érdekében való megnyerésével kapcsolatos célzás („Reá is akadtam egyre . . .”) gr. Esterházy József-re vonatkozik, akinek készségét jelentő latin nyelvű levelét mellékelte (a levelet kiadta CSAPLÁR: Révai Miklós élete. 111. köt. 172. Az ügyről uo. 168. stb.)